ה תוספות שם (ד"ה אמצעיות).

אינו צריך לחזור אלא (יד) לראש הברכה שטעה או שדלג, ומשם ואילך יחזור (טו) על (ו) [ו] הסדר: ד ה השליח צבור שגמר גואל ישראל ושכח ולא אמר עננו, לא יחזור אפלו אם עדין לא גמר (טז) רק (ז) [ז] רפאנו, * ואם חזר ברכה לבטלה (יז) היא, (אלא יאמר (יח) עננו בשומע תפלה (ח) [ח] (יט) כיחיד):

א טור לדעתו וכתב הבית יוסף (ד"ה ונוהגים) שכן המנהג.

קכ שראוי לומר רצה בכל תפלה. ובו סעיף אחד:

א א אומרים רצה בכל התפלות, ודלא כאותם שנוהגים שלא לאמרו (א) במנחה:

שערי תשובה

ג [ו] הסדר. עיין באר היטב שכתב שדברי רש"י דף ל"ד תמוה, ועיין בספר קרבן נתנאל (בסוף הספר) מה שכתב: ד [ז] רפאנו. עיין באר היטב. ועיין בכנסת הגדולה סימן תקס"ו (הגה"ט) שנפל טעות סופר בשלחן ערוך וכתב להגיה, עיין שם. והנסחא שלפנינו בשלחן ערוך הוא נכון: [ח] כיחיד. עיין באר היטב. ומה שכתב בלא היו עשרה מתענים, עיין בשלמי צבור (משפטי ברכות העמידה וביאוריהם ברכה ו ס"ו) דבשירי כנסת הגדולה (סי' תקסה הגב"י סק"ג) דקדק מהרשב"א (ח"א סי' פא) דלאמרו בשומע תפלה לא בעינן עשרה מתענים, רק לענין לאמרה ברכה בפני עצמה צריך עשרה מתענים, עיין שם, ולא ראיתי נוהגין כן. ומה שכתב מדברי המגן אברהם בשם רש"ל דיאמר ברכה בפני עצמה אחר שמונה עשרה ועל כל פנים השליח צבור כו', אין נראה כן מדעת הב"ח (ס"ג) ועולת תמיד (סק"ד) והביאם באליה רבה (סק"ז). ועיין לעיל סעיף קטן ז' מדברי כנסת הגדולה, ועיין שם:

באר היטב

ג (ו) הסדר. והינו בשוגג, אבל במזיד צריך לחזור לתחלת שמונה עשרה, כמו שכתב סימן קי"ד סעיף ז'. ודברי רש"י בברכות דף ל"ד עמוד א' דבור המתחיל מתחלת הברכה שטעה בה וכו' תמוהים המה, עיין שם: ד (ז) רפאנו. פרוש שחתם ברכת רפאנו, ואם יחזור ויאמר עננו יצטרך לומר רפאנו פעם אחרת, דצריך לומר על הסדר, ויהיה ברכה לבטלה דאין מחזירין בשביל עננו, אבל אם לא חתם רפאנו יאמר עננו ואחר כך רפאנו. והא דנקט כאן שליח צבור, משום דיחיד אומר אותו בשומע תפלה, ואם שכח עד אחר שגמר שומע תפלה אף על גב דלא התחיל רצה אין לומר עננו שם, כיון שאין מחזירין בשביל עננו, מה שאין כן בשליח צבור אומרה בברכה בפני עצמה. ט"ז (סק"ד) ומגן אברהם (סק"ו) ואחרונים, דלא כעולת תמיד (סק"ג): (ח) כיחיד. ויחתם ברוך אתה ה' העונה בעת צרה ושומע תפלה. הגהות מימוני (תפלה פ"י אות פ) וב"ח (ס"ג) מגן אברהם (סק"ז), דלא כעולת תמיד (סק"ד), ועיין בשירי כנסת הגדולה (הגב"י סק"ג). [ובספר אליהו רבה (סק"ז) פסק כעולת תמיד דיסיים רק בשומע תפלה לחוד כיחיד, וכן משמע בתשובת רש"ל (סי' סג-סד)]. ואם חתם בשומע תפלה לבד יצא. מגן אברהם (שם). והוא הדין אם לא היו עשרה המתענים בבית הכנסת ובאו אחר ברכת רפאנו, אומרה בשומע תפלה. שלטי גבורים (שבת יא. אות א). ואם שכח גם בשומע תפלה, אומרה ברכה בפני עצמה אחר 'בשלום'. רש"ל (סי' סג) מגן אברהם (שם). ועיין בטור סימן תקס"ה דיש אומרים דאפלו ביחיד הדין כן, ונהי דלא קימא לן הכי ביחיד, מכל מקום בשליח צבור יש לפסק כן. מגן אברהם (שם). וכנסת הגדולה (הגב"י) כתב בשם שלטי גבורים (שם) דאומרה בעבודה אם נזכר, והרמ"ע (סי' קיב) פסק דדינו כיחיד, וכן כתב עולת תמיד (שם). ואם אמר עננו קודם ראה נא,

באור הלכה

אבל לא בשחסר את ענין הברכה, וגם הלא המגן אברהם העתיק בסימן ס"ד (סק"ג) את דברי הכסף משנה שם (ברכות פ"א ה"ו) ועיין שם ברמב"ם ובכסף משנה דענין הברכה הוא לעיכובא, וגם הלא צוה לעין בסימן נ"ט, ורצונו לומר דשם (ס"ב) מוכח דאם התחיל ביוצר אור שהוא עקר ענין הברכה, אף שבאמצע אמר דבר שלא מענין הברכה יצא, מה שאין כן אם חסר את עקר ענין הברכה לא יצא אף להמגן אברהם, וכן כתב הפרי מגדים במשבצות זהב אות (ג') [ד']], ועיין מה שצדדנו לעיל בסימן קי"ז סעיף ה' (ד"ה אם לא שאל) לענין זה. ב. אם אמר איזה דבר שהוא מקלקל את הברכה כגון שאמר טל ומטר בימות החמה וכהאי גונא. והנה כל זה הוא לפי דעת המחבר לעיל בסימן נ"ט (שם), א] אבל לפי דעת הגר"א שם דאפלו אם לא הזכיר בתחלה כלל יוצר אור כיון שחתם כדין יצא בדיעבד, נראה דהוא הדין הכא באפן הראשון אזלינן בתר חתימה ויצא, כיון שבה מזכיר ענין קבוץ גליות. ועיין בבאור הלכה שם (ד"ה ולא אמר) שכתבנו דגם דעת הרשב"א (ברכות יב. ד"ה ה"ג רש"י) והרמב"ן (מלחמות, ברכות ו:) כותיה דהגר"א:

ד * ואם חזר ברכה לבטלה היא. עין במשנה ברורה (ס"ק יז) במה שכתבנו הינו וכו', והוא מהט"ז (סק"ד) ומגן אברהם (סק"ו) ושארי אחרונים, ומשמע מזה דמשום עננו גופא לא הוי ברכה לבטלה. ולא זכיתי להבין, כיון דסבירא להו להפוסקים דעננו זה הוא כשאר עננו דעלמא דקיימא לן שאין מחזירין אותו, אם כן אם יחזור לומר עתה הוא ברכה לבטלה, כיון דקביעותו הוא בין גואל לרופא ולא בין רפאנו לברכת השנים, אם נצריכו לומר עתה בודאי בשם חזרה מיקרי. ואפשר דסבירא להו דכיון דקבעוה חז"ל (תענית יג:) לכתחלה לומר ברכה בפני עצמה, יש בה עדיפותא משאר עננו דלא הצריכו רק לכללה, ואם לאו דהיה היזק על ידי זה לברכת רפאנו לא היינו מסתפקים במה שאנו נותנים עצה לכללה בשומע תפלה, כי לא מצינו תקון על ידי שומע תפלה רק אם חסר שאלה בברכת השנים או להירושלמי (תענית פ"א ה"א) משיב הרוח בברכת אתה גבור, אבל לא אם חסר ברכה שלמה, וכמו שפסקו כל האחרונים, (דלא כהפרי חדש (ס"ג) שמיקל להשלים בשומע תפלה אפלו אם דלג ברכה שלמה), ואכתי צריך עיון:

משנה ברורה

שמונה עשרה כמו שכתוב סימן קי"ד סעיף ז': (יד) לראש הברכה. ואם נזכר בטעותו (יג) בעוד שהוא עומד עדין בהברכה, יחזור למקום שטעה לבד: (טו) על הסדר. ואפילו אם לא נזכר עד אחר כמה ברכות, צריך לחזור ולומר כלן אחריה, שאם יאמר אותה ברכה לבדה במקום שנזכר נמצא ששנה סדרן של ברכות, ולא יצא ידי חובתו, (יג) שסדר ברכות הוא מאנשי כנסת הגדולה וסמכו סדרן על המקראות: ד (טז) רק רפאנו. רצונו לומר שסיים ברכת רפאנו ואמר ברוך אתה ה', אבל אם נזכר קודם שחתם, אפלו אם אמר ברוך אתה (יד) הואיל ולא אמר עדין ה' חוזר ואומר עננו עם חתימה, ואחר זה חוזר ואומר ברכת רפאנו. וכל זה בשליח צבור שמקום קביעתו לומר עננו הוא בין גואל לרופא, אבל ביחיד שכולל עננו בברכת שומע תפלה אם שכח לאמר עננו, (טו) כל שסיים שומע תפלה אף שלא פתח ברצה אין צריך לחזור, כדין כל דבר שאין מחזירין אותו. וטעם החלוק הוא, דשם שאני (טז) שהוא כלול תוך הברכה, וכל שסיים הברכה איכא בחזרתו ברכה לבטלה, מה שאין כן כאן דקבעוהו ברכה בפני עצמה, אין לבטלה אם לא שיצטרך לברך ברכת רפאנו עוד הפעם בשביל זה, וכל זמן שלא אמר השם של ברוך אתה לית ברכה לבטלה: (יז) היא. הינו (יז) דעל ידי שיחזור לומר עננו יצטרך בהכרח לומר אחר כך ברכת רפאנו עוד הפעם, כדי שיהיה על הסדר ברכת השנים אחר רפאנו, והיא ברכה לבטלה, שאין מחזירין בשביל עננו כמו שכתוב בסימן תקס"ה (ס"ב). ואם שכח ואמר עננו קודם ראה נא, ג] דעת המגן אברהם (סק"ז) דצריך לומר עננו פעם אחר אחר ראה נא, וכן כתב בדרך החיים (דיני סמיכת גאולה לתפילה ותפלת שמו"ע והברכות בכלל, סנ"ה), ובפרי מגדים (א"א סק"ז) נשאר בדין זה בצריך עיון, ובספר מגן גבורים (שלטי הגבורים סק"ב) האריך בזה ומסיק לדינא גם כן דאין לחזור ולומר עננו פעם אחרת, ואם ירצה יאמרנה בשומע תפלה כיחיד: (יח) עננו בשומע תפלה. הוא הדין (יח) אם לא היו עשרה המתענים בבית הכנסת ובאו אחר ברכת רפאנו, יאמר בשומע תפלה כיחיד. (יט) ואם התחיל השליח צבור להתפלל בקול רם והיו אז בבית הכנסת עשרה שמתענים ואחר כך הלכו מקצתן קודם שהתחיל השליח צבור עננו, לא יאמר עננו, וטוב (כ) שיאמר אז בשומע תפלה. ואם כבר התחיל עננו ויצאו, גומר: (יט) כיחיד. ג] עין בדרך החיים (שם סנ"ג) שפוסק דלא יחתמנה בברכה, רק בשומע תפלה כשאר יחיד בעלמא, וכן נכון, דבזה יצא לכלי עלמא, עין במגן אברהם (שם). ואם שכח גם בשומע תפלה, אפלו נזכר קודם שהתחיל רצה שוב לא יאמר, אלא יאמרנה אחר שיסים בשלום קודם אלהי נצר ד] ובלא חתימה [דרך החיים (שם סנ"ד) ושערי תשובה (סק"ח) עין שם]:

א (א) במנחה. דהינו שהם מתחילין מואשי ישראל. ועין בפרי מגדים (מש"ז סק"א) שכתב דלפי מה שנהגו עכשו בכל מקום לאמר רצה, מקרי

שער הציון

(יב) פרי מגדים (א"א סק"ה). אף אם הוא מבהל ואינו יכול לחזור למקומו, ואחר עומד תחתיו, בכל גוני צריך להתחיל מתחלת הברכה, וכדמוכח מההיא דבטטי דאישתתק באופנים, שהובא בברא"ש (ברכות) פרק אין עומדין (סי' יח): (יג) מגלה (י"ג) [י"ז] (ע"ב): ד (יד) דרך החיים (דיני סמיכת גאולה לתפילה ותפילת שמו"ע והברכות בכלל, סנ"ג): (טו) ט"ז (סק"ד) והגר"א ושארי אחרונים: (טז) אחרונים: (יז) ט"ז (שם) ומגן אברהם (סק"ו): (יח) אחרונים: (יט) דרך החיים (שם סנ"ח): (כ) הינו אפלו לדעת השערי תשובה (סק"ח) דסבירא ליה דאין לומר אפלו בשומע תפלה עננו כשאין עשרה שמתענים, בזה מודה, וכל שכן להדרך החיים גופא, עין בו (שם סנ"ב):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (סי' נט ס"א) פסק כשו"ע שם. וכן בסימן קי"ד (ס"ח) כתב שאם חתם כהוגן אלא שכל נוסח הברכה עד החתימה אמר נוסח אחר שלא כענין ברכה זו כלל ולא נזכר עד לאחר שחתם, או שלא אמר שום נוסח תחלה רק החתימה בלבדה לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור לראש ברכה זו אם היא מברכות אמצעיות ובג' ראשונות צריך לחזור לראש ובג' אחרונות לעבודה. עוד כתב: אבל אם דילג באמצעה (ואפילו אמר במקום הדילוג נוסח אחר שאינו מעין ברכה זו) כל שחתם כהוגן (ואמר קודם החתימה איזו בקשה כענין ברכה זו ואמרה בלשון משונה מתיקון חכמים) אינו נקרא משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, שאינו נקרא משנה ממטבע שטבעו חכמים אלא כשמשנה בפתיחתן או בחתימתן בברכות שחותמות בברוך ופותחות בברוך (וברכות י"ח שחותמות בברוך ואינן פותחות בברוך אף אם שינה פתיחתה ואמרה בלשון אחר בענין הברכה דינו כאלו שינה באמצע ברכה שהרי הן ברכות הסמוכות זו לזו וכל פתיחתה היא כמו אמצע ברכה). ב] וכן פסק בשו"ע הרב (ס"ו): אם טעה ואמר עננו קודם ראה נא בענינו, צריך לחזור ולומר עננו אחר ראה נא, שאם לא יחזור נמצא שאמר ברכת ראה נא שלא במקומה, שמקומה קודם עננו, וסדר הברכות מעכב. ג] אבל בשו"ע הרב (ס"ה) כתב: ואם נזכר אחר חתימת רפאנו קודם חתימת שומע תפלה יאמר עננו בשומע תפלה כיחיד, וה"ה אם לא היו עשרה המתענים בבית הכנסת ובאו אחר רפאנו אומר בשומע תפלה,

המשך בסוף הספר

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קכא קכב

קכא דִּינֵי מוֹדִים. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א (א) [א]שׁוֹחִין (פ) (ב) **בְּמוֹדִים** (ג) תְּחִלָּה (ד) וְסוֹף: **ב** * [ב]הָאוֹמֵר ׳מוֹדִים מוֹדִים׳, (ה) **מְשַׁתְּקִים אוֹתוֹ: ג** [ג]**יָחִיד** אֵין לוֹ לוֹמַר **בְּרַכַּת כֹּהֲנִים.** הַגָּהּ: וְכֵן עִקָּר, וְכֵן נִרְאֶה לִי לִנְהֹג, אֲבָל הַמִּנְהָג הַפָּשׁוּט אֵינוֹ כֵּן, רַק אֶפְלוּ יָחִיד אוֹמֵר אוֹתוֹ כָּל זְמַן שֶׁרָאוּי לִנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם, (ו) וְאֵינוֹ (ז) **[ב]** נִרְאֶה (בית יוסף (ד״ה וזוקפ) בשם המנהיג (סי׳ סג)):

א **א** תשובת הרשב״א (ח״ו סי׳ תה).

א **ב** ברכות ל״ד (ע״א). **ב** שם ל״ג (ע״ב). **ג** אבודרהם (הל׳ שמונה עשרה ד״ה ונשאל הרי״ף)

קכב דִּינִים הַשַּׁיָּכִין בֵּין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לִ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א [א]**אִם בָּא לְהַפְסִיק** וְלַעֲנוֹת קְדִישׁ וּקְדֻשָּׁה בֵּין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לִ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ אֵינוֹ פּוֹסֵק, שֶׁ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ מְכַלֵּל הַתְּפִלָּה הוּא, אֲבָל בֵּין ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ לִשְׁאָר תַּחֲנוּנִים (א) שַׁפִּיר דָּמֵי. הַגָּהּ: וְדַוְקָא בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ מִיָּד אַחַר הַתְּפִלָּה, (ב) אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר (ג) תַּחֲנוּנִים קֹדֶם ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳, מַפְסִיק גַּם כֵּן לְקַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, וּבִמְקוֹמוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגִים לְהַפְסִיק בָּאֱלֹהַי נְצוֹר קֹדֶם ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ לָכֵן מַפְסִיקִין גַּם כֵּן לְקַדֵּשָׁה (ד) * וּלְקַדִּישׁ (פ) וּלְבָרְכוּ (דברי יוסף (ד״ה וזוקפ) בשם המנהיג (סי׳ סג)):

בַּאֵר הֵיטֵב

צָרִיךְ לוֹמַר עָנֵנוּ פַּעַם אַחַת רְאֵה נָא. מָגֵן אַבְרָהָם (שם), עַיֵּן שָׁם:

א (פ) **בְּמוֹדִים.** אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ רַק, לֹא יִשְׁחֶה עַד שֶׁיַּצִּא הָרַק מִפִּיו. סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן י״ח, מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): **ג** (ג) **נִרְאֶה.** הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) הָעֱלָה דְּאֵין לִמְחוֹת בְּיַד הָאוֹמְרִים אוֹתוֹ, עַיֵּן שָׁם. אֵין אוֹמְרִים ׳אֱלֹהֵינוּ׳ בְּבֵית הָאֵבֶל:

א (פ) **וּלְבָרְכוּ.** וְטוֹב לוֹמַר ״יִהְיוּ לְרָצוֹן״ קֹדֶם הַתַּחֲנוּנִים וְאַחֲרֵיהֶם. לֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות פ״א אות נד) וב״ח (סי״א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) ט״ז (סק״ב) וּפְרִי חָדָשׁ:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַמְדַלֵּג מִשָּׁנָה מִפֻּטְבַּע שֶׁטָּבְעוּ חֲז״ל, וְדִינוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר סִימָן קי״ט סָעִיף ג׳ בְּטָעָה בִּבְרָכָה. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי צָרִיךְ עִיּוּן אִם זֶה מִקְרֵי בְּדִיעֲבַד בְּשֵׁם טָעָה, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁחֲרִית, עַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן ס״ד בְּמָגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַכָּסָף מִשְׁנֶה (ברכות פ״א ה״ו), וּבְסִימָן נ״ט (ס״ב), וּבְסִימָן קי״ד מָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ט׳, וּבְרֵישׁ סִימָן קפ״ז. [א]כָּתַב הַטּוּר עַל מָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים ׳רְאֵשִׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם׳ וְכוּ׳, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עַתָּה עֲבוֹדָה, מִתְפַּלְּלִים עַל הַתְּפִלָּה שֶׁהָיא בְּמָקוֹם הַקָּרְבָּן שֶׁתִּתְקַבֵּל בְּרָצוֹן לְפָנֵי ה׳ יִתְבָּרַךְ, וּבְמִדְרָשׁ (מובא בתוס׳ מנחות קי. ד״ה ומיכאל) יֵשׁ, מִיכָאֵל שַׂר הַגָּדוֹל מַקְרִיב נְשָׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁל מַעְלָה [רָצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמַּגִּישׁ אוֹתָם לְרָצוֹן לְפָנֵי ה׳ לְרֵיחַ נִיחוֹחַ], וְעַל זֶה תִּקְנוּ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל, רוֹצֶה לוֹמַר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים עַל מָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, ׳וְהֶשֵּׁב הָעֲבוֹדָה וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל׳ וְאַחַר כָּךְ ׳וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְּקַבֵּל בְּרָצוֹן׳. וְעַיֵּן בְּטֻ״ז (סק״א) שֶׁכָּתַב דְּהַפֵּרוּשׁ הָאֶמְצָעִי הוּא הַמַּכְרָח מִכֻּלָּם, אֲבָל הַגְּרִ״א כָּתַב כַּפֵּרוּשׁ הָאַחֲרוֹן:

א (א) **שׁוֹחִין.** אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ רַק, לֹא יִשְׁחֶה עַד שֶׁיֵּצֵא הָרַק מִפִּיו [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים (סי׳ י״ח)]. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן צ״ז סָעִיף ב׳: **(ב) בְּמוֹדִים.** אֵיתָא בַּגְּמָרָא (ב״ק טז.), אִם לֹא כָּרַע בְּמוֹדִים נַעֲשֶׂה שִׁדְּרוּ נָחָשׁ לְאַחַר שֶׁבַע שָׁנִים: **(ג) תְּחִלָּה.** הַיְינוּ בְּתִחַּלַת מוֹדִים. (פ) וּכְשֶׁאוֹמֵר ה׳ יְזַקֵּף: **(ד) וְסוֹף.** בִּבְרַכַת הַטּוֹב שִׁמְךָ, דְּהַיְינוּ (ג) בָּעֵת אֲמִירַת בָּרוּךְ אַתָּה, וּכְשֶׁאוֹמֵר ה׳ יְזַקֵּף, וְכַנַּ״ל בְּסִימָן קי״ג סָעִיף ז׳ לְעִנְיַן בְּרָכַת אָבוֹת: **ב** (ה) **מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ.** אַף (ג) אִם לֹא הִשְׁתַּחֲוָה שְׁתֵּי פְּעָמִים, (ד) וּבֵין לְכָפֵל הַמִּלּוֹת וּבֵין לְכָפֵל עִנְיָן וְעִנְיָן הַכֹּל אָסוּר, דְּמֵיחֲזֵי כִּשְׁתֵּי רְשָׁיוֹת: **ג** (ו) **וְאֵינוֹ נִרְאֶה.** וּמִכָּל מָקוֹם אִם אָמַר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, וְגַם אֵין לְמָחוֹת בְּיַד הָאוֹמְרִים אוֹתוֹ. אֵין לוֹמַר אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הָאֵבֶל, כֵּן כָּתַב הַבַּאֵר הֵיטֵב (סק״ב) וְהוּא בְּשִׁיירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ תקנט הגה״ט ס״ק יא) בְּשֵׁם סֵפֶר תַּנְיָא (סי׳ סח), וְעַל כֵּן אַף שֶׁבְּדִגּוּל מַרְבָּבָה (סי׳ קכז) חָלַק עַל זֶה יֵשׁ לָחוּשׁ לְדִבְרֵי רִאשׁוֹנִים [מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ג)]:

א (א) **שַׁפִּיר דָּמֵי.** הַיְינוּ דְּמֻתָּר (פ) אֲפִלּוּ לַעֲנוֹת סְתָם אָמֵן, וְכָל שֶׁכֵּן אָמֵן דְּהָאֵל הַקָּדוֹשׁ וְאָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ. וְהָא דְּמִסַּיֵּם בְּסוֹף הַסָּעִיף כְּדָרְךְ שֶׁמְּפַסְּקִים בִּבְרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע וְשָׁם אֵינוֹ מֻתָּר לִסְתָּם אָמֵן וְכַנַּ״ל בְּסִימָן ס״ו (ס״ג), שָׁם הֲלֹא אֵירְעִי בְּרִגּוּל לוֹמַר תַּחֲנוּנִים, עַל כֵּן עֲשָׂאוּם עָלָיו קֶבַע, וְדָמְיָין קְצָת לְשִׁמּוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וּבְרֵישָׁא אֵירְעִי בְּמִי שֶׁרָגִיל לוֹמַר לְפָרָקִים, עַל כֵּן אֵין לָהֶם דְּמְיוֹן לִשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה כְּלָל. וּלְפִי זֶה (ג) בְּמִדִּינוֹתֵינוּ שֶׁאֱלֹהֵי נְצֹר רְגִילִין הַכֹּל לְאוֹמְרוֹ, אֵין לְהַפְסִיק בּוֹ לְסָתָם אָמֵן בֵּין (ג) קֹדֶם שֶׁהִתְחִילוּ בֵּין בְּאֶמְצַע: **(ב) אֲבָל בְּמָקוֹם וכו׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (ד) אֶפְלוּ אִם לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן לְאוֹמְרָם, (ה) וַאֲפִלּוּ אִם דֶּרֶךְ הָאִישׁ הַהוּא לְהַחְמִיר לְעַצְמוֹ לוֹמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן תֵּכֶף אַחַר הַשְּׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת וְאַרַע לוֹ לוֹמַר אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא וּקְדֻשָּׁה קֹדֶם שֶׁאָמַר ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ וְאֵין לוֹ שְׁהוּת לוֹמַר הַ׳יִּהְיוּ לְרָצוֹן׳, מֻתָּר לוֹ לַעֲנוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה יִרְאֶה לְיַזְהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי כָּךְ כִּי יֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה: **(ג) תַּחֲנוּנִים קֹדֶם וכו׳.** וְטוֹב לוֹמַר ״יִהְיוּ לְרָצוֹן״ קֹדֶם הַתַּחֲנוּנִים וְאַחֲרֵיהֶם [אַחֲרוֹנִים]: **(ד) וּלְקַדִּישׁ וּלְבָרְכוּ.** וְעַיֵּן בְּסִימָן ס״ו (שם) הַדְּבָרִים שֶׁמַּפְסִיקִין בְּאֶמְצַע בִּרְכַת קְרִיאַת שְׁמַע (ו) וְהוּא הַדִּין הָכָא. וְאִם כְּבָר סִיֵּם הַכֹּל אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְפַסֵּעַ מֵחֲמַת אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל לְאַחוֹרָיו וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב לְעֵיל בְּסִימָן ק״ב (ס״ה), [ב]לְכוֹלֵי עָלְמָא יָכוֹל לְהַפְסִיק וְלַעֲנוֹת אָמֵן, [ב]וּכְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב) כָּתַב מַחֲמַת אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל לְאַחוֹרָיו וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב לְעֵיל בְּסִימָן ק״ב (ס״ה), לְכוֹלֵי עָלְמָא יָכוֹל לְהַפְסִיק וְלַעֲנוֹת אָמֵן, [ב]וּכְמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב) כָּתַב

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ב] נִרְאֶה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּשִׁלְמֵי צִבּוּר (דיני חזרת התפילה סי׳ כב) כִּי בִּירוּשָׁלַיִם תּוֹב״ב שְׁנוֹהֲגִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת כֹּהֲנִים בְּבֵית הָאֵבֶל, אַךְ אַף שֶׁאֵין כֹּהֲנִים אוֹמְרִים ׳אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ׳, וְהוּא פָּשׁוּט. וְכָתַב בְּרִכֵּי יוֹסֵף (סק״ג) בְּשֵׁם מוֹרוֹ זְקֵנוֹ הֶרֶב בַּעַל חֶסֶד לְאַבְרָהָם, שֶׁבִּבְרַכַּת שִׂים שָׁלוֹם הָאוֹמֵר וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כוּ׳ טוֹעֶה, רַק יֹאמַר וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכוּ׳, וּמִקְרֶא מַלְּא (במדבר כד א) ׳כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה׳ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל׳, עַיֵּן שָׁם. וּבְשַׁלְמֵי צִבּוּר צִטּוּט בְּרוּכוֹת יט ס״ט טו) הֲבִיא מַהֲרִ״ד אַבּוּדְרָהָם כִּי וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ כְּלוֹמַר וְיִהְיֶה טוֹב בְּעֵינֶיךָ כוּ׳, עַיֵּן שָׁם:

בְּאוּר הֲלָכָה

ב * **הָאוֹמֵר מוֹדִים מוֹדִים וכו׳. מִסְתַּפְקָנָא אִם אָמַר רַק תֵּבַת מוֹדִים מוֹדִים לְבַד וְהַשְּׁאָר אָמַר כְּהִלְכָתוֹ אִם גַּם בָּזֶה מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ,** דְּאוּלַי הַגְּמָרָא (ברכות לג:) מַיְירֵי דְּכָפַל גַּם הַתֵּבוֹת שֶׁאַחֲרֵי זֶה, אֲבָל בָּזֶה לְבַד לֹא מִיחֲזֵי כְּשִׁתֵּי רְשָׁיוֹת אַחֲרֵי שֶׁאַחַר כָּךְ אָמַר שֶׁאַתָּה הוּא ה׳ אֱלֹקֵינוּ. וּמִבְּרָכוֹת ל״ג עַמּוּד ב׳ דְּאָמַר לְעִנְיַן מוֹדִים, קְרִיאַת שְׁמַע הָא דְּאָמַר מִילְּתָא מִילְּתָא וְתָנֵי לָהּ וּמִסְתַּמָּא הוּא הַדִּין לְעִנְיַן מוֹדִים, מִשְּׁמַע לְכָאוֹרָה מִתֵּבַת ׳מִילְּתָא מִילְּתָא׳ דְּלָאו שְׁמַע בִּלְחוֹדֵיהּ, רַק אָמַר בְּכָפְלָא גַּם יֶתֶר הַתֵּבוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְדַחוֹת דְּלֵאו דַּוְקָא נָקַט הָאי לִישָׁנָא; וְתַדַּע, מִדְּאָמַר שָׁם גַּם כֵּן הָא דְּאָמַר פְּסוּקָא פְּסוּקָא, וְלִכְפּוֹסְקִים דְּסָבְרוּ דְּבָזֶה מְשְׁתְּקִין אוֹתוֹ בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ לֹא אָמַר רַק הַפְּסוּק שְׁמַע שָׁנֵי פְּעָמִים גַּם כֵּן מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם תִּימְצֵי לוֹמַר דִּלְעִנְיַן שְׁמַע מִקִּילִינַן בְּחֵבַת שְׁמַע שְׁמַע בִּלְחוֹד דְּעִל יְדֵי זֶה לֹא מִיחֲזֵי כִּשְׁתֵּי רְשָׁיוֹת, אֲפָשָׁר בְּחֵבַת מוֹדִים מוֹדִים חָמוּר טְפֵי, דּוּמְיָא דְּמַאי דְּאָמַר שָׁם בְּדֶרֶךְ ״ד עַמּוּד ב׳ כָּל אֶמֶת אֶמֶת תְּפַסֵּיהּ לְהַאי גַּבְרָא, **וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

א * **וּלְקַדִּישׁ וּלְבָרְכוּ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק״ד). **וְאִם הִתְחִיל לוֹמַר אֵיזֶה תַּחֲנוּנִים שֶׁאֵינוֹ רָגִיל בָּהֶן וְנִזְדַּמֵּן לוֹ לַעֲנוֹת סְתָם אָמֵן, נִרְאֶה לִי דְּאָסוּר, כֵּיוָן שֶׁלֹּא אָמַר עֲדַיִן ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳,** וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְמַה שֶׁהִתִּיר הַט״ז בְּסָעִיף קָטָן א׳ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּאוֹת א׳, דְּשָׁם הֲלֹא מְיַירֵי אַחַר שֶׁכְּבָר אָמַר ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳. וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים [בְּסוֹף דִּינֵי תְּפִלָּה (סצ״ח) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בְּמִדִּינוֹתֵינוּ בְּאוֹת א׳] מַשְׁמַע דְּמֻתָּר, וְלֹא נְהִירָא, וְאֵין לוֹמַר דְּטַעֲמוֹ דְּבְמִדִּינוֹתֵינוּ שֶׁרְגִילִין לוֹמַר אֱלֹהֵי נְצֹר כְּבָר סִיֵּם כָּל הַתְּפִלָּה עַל כֵּן דַּיְינוּ כְּמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁרְגִילִין לוֹמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן, אֲחַר ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳, דְּזֶה אֵינוֹ, דְּלֹא גְּרִיעָא לְכוּלֵּי עָלְמָא הַפְסוּק ׳יִהְיוּ לְרָצוֹן׳ שֶׁהִתְקִינוּ חֲז״ל (יז.) לְאָמְרוֹ אַחַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת [וְכוּמוֹ שֶׁאָמְרוּ דָּוִד אַחַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּקֶשֶׁת מִזְמוֹרֵנוּ] מִשְּׁאָר תַּחֲנוּנִים שֶׁהִרְגִּיל בְּעַצְמוֹ לְאָמְרָן אַחַר תְּפִלָּתוֹ דְּאָמְרִינַן דִּבְמִקְצָת דְּמָיִין לַתְּפִלָּה וְאֵין לְהַפְסִיק לְאָמֵן בֵּין בְּאֶמְצָעָן וּבֵין קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לְאָמְרָן וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה אוֹת א׳, וְהָכִי נָמֵי דְּכִוָּותֵיהּ:

ג (ג) **נִרְאֶה.** כֵּן מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב), וְעַיֵּן בְּפִרְי מְגַדִּים (פ״ה ה״י) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים: **(ג)** כֵּן מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב), וְעַיֵּן מַהֲרַ״מַ״ם (שם) מַשְׁמַע דְּלְהַלְבּוּשׁ הַשְּׁחִיטָה בְּסוֹף בְּרָכָה מַמָּשׁ, וְאֵינוֹ מַכְרִיחַ, וְגַם בְּפִרְי מְגַדִּים (א״א סק״ב): **ב (ג)** פְּרִי מְגַדִּים (שם): **(ד)** מוּכָח מִלְּבוּשׁ (שם): **(ה)** כֵּן מַשְׁמַע בְּחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל כד סכ״ז) וְכֵן מוּכָח בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה בְּמַה שֶׁכָּתַב בְּאוֹת א׳ וּב׳, עַיֵּן שָׁם. וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם סצ״ט) מַשְׁמַע דְּמִי שֶׁנּוֹהֵג לַעֲנוֹת ״יִהְיוּ לְרָצוֹן״ תֵּכֶף יֵשׁ לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לַעֲנוֹת קְדִישׁ וּקְדֻשָּׁה, וּבְבָאוּר הַגְּרִ״א כָּתַב דְּעָצַם דִּין הָרַמַ״א שֶׁתְּלוּי זֶה בָּזֶה אֵינוֹ מֻכְרָח, עַל כֵּן כָּתַבְתִּי שֶׁיִּרְאֶה לְזַהֵר שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי כֵּן: **(ו)** כֵּן מוּכָח מִפְּרִי מְגַדִּים (שם):

[א] דיקדוקי דברי הרב: ובשו״ע הרב (ס״ב) כתב: ואשי ישראל הן נשמות הצדיקים שמקריב מיכאל שר הגדול על המזבח של מעלה (ולמטה הן הקרבנות שמקריבים הצדיקים ומוסרים נפשותיהם להקב״ה על כל דיבור ודיבור היוצא מפיהם המכונה בשם מזבח) (באהבה רבה הבאה אליהם מלמעלה ע״י מיכאל שר החסד), וזו היא תפילה הנקרא עבודה שבלב, והקרבנות אלו שהן באש ההתלהבות נקראות 'אשי ישראל', ו'תפלתם' היא גוף התפלה שהן תיבותיה. **ב]** אבל משו״ע הרב (שם) משמע שכל שלא פסע יפסיק רק לדברים שמפסיקים להם בברכות ק״ש, שכתב: ובין יהיו לרצון לאלהי נצור מותר להפסיק (ולענות כל דבר שבקדושה אבל לא דבר אחר

המשך בסוף הספר

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah